Sz. P.
Małgorzata Kidawa-Błońska
Marszałek Senatu RP

Sz. P.
Bogdan Borusewicz
Przewodniczący Komisji Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą

List otwarty organizacji i działaczy polonijnych w sprawie przebiegu konkursu „Senat - Polonia 2026”

Szanowna Pani Marszałek,
Szanowny Panie Przewodniczący,

Jako przedstawiciele organizacji polonijnych i działacze polonijni zwracamy się z wyrazami głębokiego zaniepokojenia przebiegiem transmitowanych posiedzeń Komisji Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą w dniach 4, 19 oraz 31 marca 2026 r., dotyczących opiniowania ofert złożonych w konkursach „Senat - Polonia 2026” oraz „Senat - Polonia 2026-2027”.

Analiza przebiegu tych posiedzeń, zestawiona z opublikowanymi wynikami, prowadzi do wniosku, że w toku opiniowania ofert mogło dojść do działań naruszających standard równego traktowania oferentów, obiektywizmu i bezstronności. Szczególne wątpliwości budzi możliwość pozamerytorycznej ingerencji w proces oceny ofert przez czynniki polityczne, mimo że zgodnie z obowiązującymi zasadami to zespół konkursowy dokonuje oceny merytorycznej, sporządza ranking ofert i rekomendację dofinansowania, a szczegółowe zasady jego pracy mają zapewniać bezstronność.

Poważne zastrzeżenia budzą zarejestrowane przypadki nacisków wywieranych przez Przewodniczącego Komisji oraz niektórych jej członków na zespół konkursowy, których celem było zmienianie rekomendacji eksperckich i umożliwienie finansowania projektów, które nie osiągnęły określonego przez zespół konkursowy minimalnego progu punktowego kwalifikującego do dofinansowania.

W naszej ocenie szczególnie niepokojący był incydent podczas posiedzenia Komisji 19 marca 2026 r., gdy rozpatrywano ofertę nr 01197 złożoną przez Fundację Otwarty Dialog. Z oficjalnego stenogramu wynika, że po zgłoszeniu przez Przewodniczącego propozycji przyznania tej ofercie 30 tys. zł padły słowa odnoszące się nie do treści projektu, lecz do osoby kojarzonej z Fundacją, po czym Przewodniczący wycofał własną propozycję. Fragment ten przypada około 43.-45. minuty pierwszej części retransmisji posiedzenia z 19 marca 2026 r.

„Otwarty Dialog”… „To jest ten Kramek znowu?” - „Ale to jest Kramek, tak?” - „To ja wycofuję się z tej propozycji.”

Znaczenie tego fragmentu wzmacnia dalsza część stenogramu z tego samego posiedzenia, w której Przewodniczący wprost stwierdził: „*Nie kwestionujemy decyzji pozytywnych zespołu. Ja kwestionuję niektóre decyzje negatywne. I po to obradujemy na posiedzeniu komisji, żeby można było zmieniać te decyzje*”. Oznacza to, że wypowiedzi i decyzje zapadające podczas posiedzenia Komisji mogły realnie wpływać na końcowy los ofert wcześniej ocenionych w procedurze konkursowej.

W naszej ocenie taki przebieg dyskusji rodzi poważne i obiektywnie uzasadnione wątpliwości, czy o losie tej oferty oraz innych ofert powiązanych z Fundacją Otwarty Dialog nie przesądziły względy personalne i polityczne, a nie wyłącznie przesłanki merytoryczne.

Wątpliwości te pogłębia skala tegorocznych rozstrzygnięć dotyczących projektów składanych za pośrednictwem Fundacji Otwarty Dialog oraz przez samą Fundację na rzecz środowisk polonijnych. Według zestawienia będącego w dyspozycji sygnatariuszy, wszystkie 24 wnioski złożone za pośrednictwem Fundacji Otwarty Dialog przez 13 różnych organizacji polonijnych, a także wszystkie 17 wniosków złożonych przez samą Fundację na projekty, których beneficjentami miała być Polonia, nie uzyskały dofinansowania. Oznacza to, że spośród 41 ofert z tej grupy ani jedna nie została zakwalifikowana do wsparcia Senatu.

Jest to tym bardziej niepokojące, że zgodnie z oficjalnymi zasadami konkursu ofertę może złożyć wyłącznie podmiot zarejestrowany w Polsce, natomiast organizacje działające za granicą mogą występować w praktyce jako partnerzy lub beneficjenci projektów realizowanych przez takiego operatora. W praktyce całkowite wyeliminowanie wszystkich projektów składanych przez jednego operatora oznacza więc zarazem faktyczne wykluczenie całej grupy współpracujących z nim organizacji polonijnych z dostępu do środków publicznych.

W poprzedniej edycji konkursu spośród 28 ofert z tej samej grupy 10 uzyskało dofinansowanie. Część tegorocznych wniosków stanowiła kontynuację projektów realizowanych wcześniej prawidłowo, przez te same organizacje lub na rzecz tych samych środowisk polonijnych, a wiele z nich zostało przygotowanych jeszcze staranniej niż w roku ubiegłym. Trudno zatem uznać za wiarygodny scenariusz, w którym cała ta grupa ofert - obejmująca 13 różnych organizacji, liczne kontynuacje i projekty przygotowane z większą starannością - nie osiągnęła minimalnego poziomu merytorycznego pozwalającego na rekomendację.

Podkreślamy zarazem, że wszystkie ubiegłoroczne projekty realizowane przez Fundację Otwarty Dialog lub za jej pośrednictwem zostały - według naszej wiedzy - rozliczone prawidłowo, a Biuro Polonijne nie zgłaszało zastrzeżeń do współpracy z Fundacją jako operatorem. Tym samym brak jest podstaw, by tłumaczyć tegoroczne odrzucenie całej tej grupy ofert wcześniejszymi nieprawidłowościami w realizacji projektów.

Dodatkowych wątpliwości dostarcza posiedzenie Komisji z 31 marca 2026 r. W oficjalnej informacji z tego posiedzenia wskazano, że w kierunku 3 rekomendowano dofinansowanie ofert, które uzyskały ponad 70 punktów od niezależnych ekspertów. Tego samego dnia Przewodniczący proponował również przyznanie 60 tys. zł dla Stowarzyszenia Aktywny Dialog na konferencję „Polonia głosuje”. Tymczasem 19 marca, przy wycofaniu propozycji wsparcia dla oferty Fundacji Otwarty Dialog, jako uzasadnienie podano m. in. że obecny rok nie jest rokiem wyborczym, a tworzenie podcastów „Polonia głosuje” jest mało

uzasadnione. Taka rozbieżność ocen podobnie nazwanych przedsięwzięć nie przesądza jeszcze sama przez się o naruszeniu prawa, ale wymaga wyjaśnienia i dodatkowo uzasadnia żądanie ujawnienia kart oceny tych ofert.

Nie można też pominąć kontekstu sprawy projektu „Londyńskie Czwartki Literackie", realizowanego przez partnera Fundacji i nagłośnionego przez media prawicowe. Nawet gdyby okoliczność ta była brana pod uwagę przy ocenie wiarygodności operatora, nie mogłaby uzasadniać faktycznego ukarania 13 organizacji polonijnych i ich beneficjentów w kilkunastu krajach z powodu jednego odrębnego projektu partnera, poprawnie rozliczonego na koszt Fundacji. Taka reakcja byłaby nieproporcjonalna i prowadziłaby do niedopuszczalnej odpowiedzialności zbiorowej.

Dodatkowo opublikowane wyniki wskazują na bardzo silną koncentrację środków u trzech dominujących operatorów - Stowarzyszenia „Wspólnota Polska", Fundacji „Pomoc Polakom na Wschodzie" im. Jana Olszewskiego oraz organizacji „Wolność i Demokracja". Sam fakt koncentracji środków nie przesądza jeszcze o nieprawidłowości, jednak przy jednoczesnym całkowitym wyeliminowaniu wszystkich 41 ofert z jednej grupy wymaga szczególnie przekonującego wykazania, że identyczne kryteria były stosowane wobec wszystkich oferentów jednakowo.

Potrzebę takiej transparentności potwierdzają również ustalenia Najwyższej Izby Kontroli dotyczące finansowania zadań na rzecz Polonii i Polaków za granicą. W informacji o wynikach kontroli opublikowanej 23 lipca 2024 r. NIK wskazała m.in. na nierzetelne sporządzanie protokołów z prac komisji konkursowych, brak jasnych zasad wyboru beneficjentów z list rezerwowych oraz oceniła, że podejmowanie w tym zakresie autonomicznych decyzji nie zapewnia przestrzegania zasady uczciwej konkurencji i jawności w dysponowaniu środkami publicznymi. Ustalenia te nie dotyczą wprost konkursu senackiego z 2026 r., ale dotyczą tych samych typów zadań i w znacznej mierze tych samych dominujących operatorów, co dodatkowo uzasadnia pytanie, czy wobec wszystkich oferentów stosowano jednolity standard weryfikacji.

Przypominamy, że z oficjalnych informacji przedstawionych przez Kancelarię Senatu wynika, iż każda oferta była oceniana przez dwóch niezależnych ekspertów, a szczegółowe zasady pracy zespołu konkursowego miały gwarantować bezstronność jego prac. Całość postępowania powinna zatem odpowiadać zasadzie transparentności, równego traktowania oferentów oraz wykluczenia wpływu przesłanek pozamerytorycznych. Z kolei ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie stanowi, że do osób biorących udział w opiniowaniu ofert stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego dotyczące wyłączenia pracownika, a każdy - w terminie 30 dni od ogłoszenia wyników - może żądać uzasadnienia wyboru lub odrzucenia oferty.

Niezależnie od tego, że decyzja Prezydium Senatu ma charakter ostateczny, samo wydatkowanie środków publicznych podlega zasadom jawności, równego traktowania i uczciwej konkurencji wynikającym z art. 15 ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Suwerenność decyzji nie oznacza zwolnienia z obowiązku jej uzasadnienia wobec oferentów i opinii publicznej - tym bardziej gdy dotyczy publicznych środków budżetowych.

W naszej ocenie przedstawione wyżej okoliczności uzasadniają również zbadanie, czy w toku opiniowania ofert oraz podczas prac Komisji nie doszło do naruszenia zasad etyki senatorskiej, które nakazują senatorom kierować się dobrem publicznym i względami merytorycznymi, zachowywać

powściągliwość w okazywaniu osobistego stosunku do osób trzecich oraz ujawniać możliwość wystąpienia konfliktu interesów przed udziałem w posiedzeniu komisji.

Wobec powyższego wnosimy o podjęcie następujących działań:

1. **niezwłoczne udostępnienie kart oceny oraz pełnych, pisemnych uzasadnień oceny wszystkich ofert złożonych przez Fundację Otwarty Dialog oraz za jej pośrednictwem, tj 41 ofert wskazanych powyżej, z rozbiciem na poszczególne kryteria oceny merytorycznej;**
2. **udostępnienie pełnego rankingu wszystkich ofert złożonych w konkursach „Senat - Polonia 2026" oraz „Senat - Polonia 2026-2027", wraz z punktacją, informacją o partnerach i beneficjentach projektów, protokołami prac zespołu konkursowego, wskazaniem przyczyn obniżenia rekomendowanych kwot albo braku rekomendacji oraz zbiorczym zestawieniem wskaźnika akceptacji ofert w podziale na oferentów, w tym informacją, czy w ostatnich pięciu latach któremukolwiek z dominujących operatorów odrzucono wszystkie złożone oferty;**
3. **wyjaśnienie, czy i na jakim etapie w odniesieniu do ofert związanych z Fundacją Otwarty Dialog były brane pod uwagę przesłanki inne niż określone w regulaminie konkursu, w tym przesłanki odnoszące się do osób kojarzonych z Fundacją lub do medialnego kontekstu wcześniejszych projektów;**
4. **zbadanie, czy wszystkie osoby uczestniczące w opiniowaniu i rozpatrywaniu ofert dochowały obowiązków związanych z bezstronnością, ujawnieniem konfliktu interesów oraz powstrzymaniem się od kierowania oceną czynnikami pozamerytorycznymi;**
5. **przeprowadzenie kontroli przebiegu posiedzeń Komisji z 4, 19 oraz 31 marca 2026 r. pod kątem zgodności z zasadami równego traktowania oferentów, regulaminem konkursu oraz zasadami etyki senatorskiej;**
6. **podjęcie - mimo braku formalnego środka odwoławczego od decyzji Prezydium Senatu - nadzwyczajnych działań naprawczych polegających na ponownym merytorycznym zweryfikowaniu ofert złożonych przez Fundację Otwarty Dialog i za jej pośrednictwem, z wyłączeniem osób, których bezstronność może budzić uzasadnione wątpliwości;**
7. **wprowadzenie na przyszłość standardu przekazywania oferentom kart oceny wraz z opisowym uzasadnieniem oraz publikowania wyników w sposób pozwalający zidentyfikować oferenta, partnerów realizujących projekt, beneficjentów oraz końcową punktację.**

Wnosimy także o potraktowanie niniejszego listu jako formalnego sygnału, że brak pełnej transparentności w odniesieniu do tej grupy ofert będzie odbierany przez środowiska polonijne jako dowód nierównego traktowania i politycznej selekcji oferentów. Uderza to nie tylko w Fundację Otwarty Dialog, lecz przede wszystkim w organizacje polonijne i ich liderów. Oczekujemy rzetelnego wyjaśnienia przedstawionych wątpliwości, ujawnienia pełnej dokumentacji oceny oraz podjęcia działań przywracających zaufanie do konkursu senackiego jako procedury rzeczywiście merytorycznej, przejrzystej i sprawiedliwej dla wszystkich uczestników.

Odpowiedzi na niniejsze pismo prosimy udzielić za pośrednictwem Fundacji Otwarty Dialog poprzez adres mailowy: martin.mycielski@odfoundation.eu.

Z poważaniem,

Association Défense de la Démocratie en Pologne (ADDP), Francja
Association Parabole, Francja
Ataraxia Stowarzyszenie Polonijne, Hiszpania
Fundacja Otwarty Dialog, Polska
Media Polonica, Kanada
NOI EUROPEI, Włochy
Open Dialogue Foundation fondation privée, Belgia
Polska i Sverige/Linkultur, Szwecja
POLONIA2.0, Francja
Podlaskie Ochotnicze Pogotowie Humanitarne, Polska
Polish Women's Network, UK
Polnisch-Österreichische Freundschaftsgesellschaft CONSILIUM, Austria
Polonia Głosuje, UK

oraz
Krzysztofa Balińska, UK
Izabela Barry, USA
Dagmara Caignec, Francja
Joanna Gos, UK
Małgorzata Hallewell, UK
Jadwiga Juchniewicz, Francja
Bartosz Klinkiewicz, Francja
Anna Kotarzewska, Francja
Agata Łaszczyńska, Irlandia
Olimpia Mainke, UK
Barbara Ożga, Irlandia
Angelika Rudzka, Francja
Marek Sowa, Francja
Monika Szewczuk, Islandia
Alan Szwajkowski, Austria
Maciej Urbaniak, Szwecja
Magdalena Wakuła, Norwegia
Violetta Żochowska, Hiszpania

Do wiadomości:

Sz. P.
Magdalena Biejat
Wicemarszałek Senatu RP

Sz. P.
Rafał Grupiński
Wicemarszałek Senatu RP

Sz. P.
Michał Kamiński
Wicemarszałek Senatu RP

Sz. P.
Maciej Żywno
Wicemarszałek Senatu RP

Sz. P.
Członkowie Komisji Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą

Sz. P.
Ewa Polkowska
Szefowa Kancelarii Senatu RP

Sz. P.
Artur Kozłowski
Dyrektor Biura Polonijnego Kancelarii Senatu RP

Sz. P.
Mariusz Haładyj
Prezes Najwyższej Izby Kontroli

Sz. P.
Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich